

ПОБРЗ, ПОВИСОК, ПОСИЛЕН – ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ПОТЕНЦИЈАЛОТ ЗА РАСТ НА CESEE

ОКТОМВРИ 2013

КРАТОК ПРЕГЛЕД

Како и во останатите региони на земјите во развој, **финансиските пазари во Централна, Источна и Југоисточна Европа (CESEE) се под притисок** уште од почетокот на оваа пролет. Влијанието е поголемо врз земјите со послаби основи и оние што претходно имале огромни приливи. Основно е да постои подготвеност за справување со нов бран, што би можел да се трансферира во значителен финансиски притисок кај некои земји.

Овој бран исто предизвикува ризик за опоравувањето. Земјите на CESEE почнуваат да излегуваат од втората рецесија за период од четири години, имајќи бенефит од растот во Еврозоната. Разочарувачкиот раст би можело да го продлабочи малиот произведен јаз што се појави во последните години. Сепак, просторот за контра-циклични политики е ограничен во многу земји, поради зголемените фискални дефицити, јавните долгови кои бележат тренд на нагорна линија, така што притисоците врз девизните курсеви би можеле да го стеснат просторот за монетарната политика.

Слабиот раст не е скорешен проблем. Во изминатите пет години растот во земјите на CESEE се покажа прилично послаб од претходните очекувања. БДП порасна со годишен просек од само 0,5 проценти, што е прилично под 5 проценти колку што се предвидуваше во пролетта 2008 година. Слабите перформанси се резултат пред се на понискиот потенцијален раст што најмногу се должи на слабите инвестиции од страна на компаниите, поради слабата побарувачка за нивните производи, помалите финансиски можности, како и потребата за прилагодување на билансите следствено на неодржливиот предкризен инвестициски бум.

Гледано нанапред, **пречките за раст на производството се значителни**, што ќе го направи потешко намалувањето на невработеноста и намалувањето на нивото на јавните долгови назад кон поприфатливо ниво. Капиталните текови, особено од страна на западно-европските мајки-банки, најверојатно ќе останат на ниско ниво, растот кај трговските партнери на земјите од CESEE се предвидува да остане скромно, а работоспособното население се повеќе ќе се намалува.

Затоа, основно е да се постигне „Побрз, повисок, посилен“ раст а тоа ќе бара одлучувачки чекори во поглед на:

- **Справување со наследството од кризата.** Здравиот финансиски сектор е од клучно значење за обезбедување кредит и промовирање на раст. Намалувањето на пречките во правната, судската, даночната и регулаторната рамка за решавање на нефункционалните кредити ќе го олесни реструктурирањето на индустриите и исчистувањето на билансите на банките. Обновата на фискалните амортизери ќе ги намали премиите за ризик и трошоците за позајмување, имајќи поволни ефекти за приватниот сектор.
- **Унапредување на секторот на размена.** Подобро избалансираниот раст ќе ги подобри изгледите за истиот. Емпириските истражувања покажуваат дека поотворените економии постигнуваат повисок раст. Поблиската интеграција кон глобалните текови на снабдување ќе донесе побрз трансфер на технологии и ќе ја забрза конвергенцијата на доходот.
- **Подобрување на инвестиционата клима.** Поедноставување на регулативата и зајакнување на конкуренцијата, заштита на инвеститорите и спроведување на договорите се приоритети во многу земји. Во некои од нив, клучни се исто така и реструктурирањето и/или приватизацијата на големите претпријатија во државна сопственост-загубари, како и зајакнувањето на управувањето и транспарентноста.
- **Обезбедување добро функционирање на пазарот на трудот.** Високата стапка на невработеност има голема структурна компонента, која претставува проблем уште од почетокот на транзицискиот период. Подобрувањето на активните политики на пазарот на трудот ќе ги подобрат преквалификацијата и прераспоредувањето на вработените. Исто така, може да биде потребна реформа на стручната обука и на високото образование, како и подобро таргетирање на надоместоците за невработеност и социјалните програми, што ќе ги подобрат резултатите на пазарот на трудот.